

О.А. Марченко

*Мелітопольський державний
педагогічний університет
ім. Б. Хмельницького,
marchenkokseniya1@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМІВ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ В ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ

Питання розвитку сталого туризму в Україні, розробка й організаційно-економічних методів управління цієї галуззю на сучасному етапі дуже актуальні. Пріоритетна роль організації туризму визначається вимогами з боку держави до ефективності його діяльності через надання якісних конкурентоспроможних туристичних послуг.

Дослідження проблем формування та реалізації механізмів діяльності туристичних підприємств відображено у працях вітчизняних учених. Серед них М. Ігнатенко, О. Коротич, В. Малиновський, А. Мельник, А. Никифоров, О. Оболенський, Р. Рудніцька, О. Сарапіна. Проте подальших досліджень потребують питання цінової політики у туристичній галузі, розвитку малого підприємництва та бізнесу, оподаткування туристичної діяльності, кластеризації підприємств галузі та інституційного забезпечення вказаних процесів. Важливе значення має також обґрунтування інноваційно-інвестиційних складників організаційно-економічного механізму господарювання.

Метою статті є визначення складу та особливостей організаційно-економічного механізму діяльності туристичних підприємств, виявлення проблем його реалізації, обґрунтування засобів та інструментів удосконалення з метою підвищення ефективності та конкурентоспроможності туристичної діяльності.

У наукових дослідженнях І. Валентюк знаходимо виділення складових механізму туристичної діяльності:

1) організаційні механізми (програми розвитку туризму, створення єдиної інформаційної системи, нарощення туристичного потенціалу, формування позитивного туристичного іміджу і т.д.);

2) економічні механізми (ліцензування, стандартизація, сертифікація, кредитування, митні та податкові пільги).

На нашу думку, така структуризація неповна. Вона повинна містити, принаймні, нормативно-правові та регуляторні механізми. Туризм – досить нова та недосліджена галузь господарства, проте вона вже на етапі становлення та розвитку мала свої чітко визначені ознаки й особливості. Для туризму доцільно згрупувати механізми та інструменти ринкового регулювання й активізації розвитку суб'єктів туризму за такими ознаками:

1. Державно-адміністративні механізми – це важелі управління ринковою моделлю з елементами державного регулювання розвитку та активізації сфери туризму на загальнодержавному та регіональному рівнях (складові – стратегічне планування, підтримка зовнішньоекономічної діяльності, наукові дослідження ринку туристичних послуг, охорона рекреаційних ресурсів, гарантування захисту та безпеки туристів, контроль за якістю послуг, кадрове забезпечення).

З підвищенням значення туризму в економіці країни збільшується участь держави в управлінні туристичною галуззю. В Україні туризм визнано однією з ключових галузей національної економіки, що регламентовано у низці нормативно-правових документів. Так, у Законі України “Про туризм” зазначено, що держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки і створює сприятливі умови для туристичної діяльності [1]. Відповідно, це вимагає особливих підходів до управління туризмом. Сучасні умови розвитку світової глобалізованої економіки вимагають особливих підходів визначення структури організаційного забезпечення.

Організаційне забезпечення галузі туризму формують державні та недержавні організаційні структури, які створені на різних рівнях механізму та

реалізують свої рішення через методи державного управління в туристичній галузі в межах своїх повноважень. Між цими організаційними структурами існують тісні субординаційні, реординаційні та координаційні взаємозв'язки

Субрегіональний рівень відображає об'єднання територіальних органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, що здійснюють свою діяльність у межах однієї області як основної ланки територіальної організації суспільства і держави [1]. В умовах адміністративної реформи в Україні поширюється практика створення різного роду таких об'єднань місцевих органів державної влади з метою розв'язання спільних проблем і обміну досвідом.

Велику роль у становленні та розвитку туризму відіграє неприбуткова громадська організація – Спілка сприяння розвитку зеленого туризму в Україні, яка збирає і концентрує дані з різних регіонів країни, проводить конференції та тематичні виставки з метою популяризації відпочинку в українському селі, сприяє розвитку інфраструктури, самозайнятості населення, виховання поваги до краси рідного краю, гостинних мешканців, збереженню існуючого культурного та історичного надбання українського народу. За її ініціативою створені й успішно функціонують осередки туризму у більшості областей України [3].

2. Нормативно-правові механізми розробляються і впроваджуються центральними та місцевими органами влади і передбачають загальну організацію та правову регламентацію туристичної діяльності, створення сприятливого нормативно-правового поля для всіх суб'єктів рекреаційно-туристичного комплексу.

3. Фінансово-кредитні механізми спрямовані на створення сприятливого кредитного середовища для розвитку підприємницької діяльності у туристичній галузі (складові – запровадження системи мікрокредитування, пільгове кредитування суб'єктів рекреаційно-туристичного бізнесу, державне субсидювання, лізинг, тренінги з фінансово-кредитних питань для працівників галузі туризму).

Для гарантованої підтримки туристичних потоків в Україну необхідно різко активізувати інформаційну діяльність щодо рекламування туристичного потенціалу в країні та за кордоном. Акцент належить спрямувати на рекламу унікальних природно-кліматичних ресурсів, екскурсійних програм, гостинності населення, недорогих послуг харчування, наявності в достатній кількості екологічно-чистих фруктів та інших продуктів. Особлива увага зосереджується на розширенні екскурсійних, культурних, розважальних програм і заходів [4].

Для забезпечення сталого розвитку туристичної сфери в умовах поглиблення відносин між Україною і ЄС, її вступом до СОТ, необхідне підвищення якості національних пропозицій до рівня міжнародних стандартів і розширення ринків збуту. Виконання цих двох головних завдань потребує державного фінансування за двома основними напрямками: залучення туристів на вибраних цільових ринках (рекламно-інформаційна діяльність, зокрема виставкова, створення інформаційних центрів, створення національного туристичного інтернет-порталу, сайту ДСТК); приведення національних нормативів, стандартів безпеки, якості товарів і послуг у відповідність до міжнародних.

Підприємства туризму відносяться до малого підприємництва. У сфері фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва, за оперативними статичними даними, в Україні функціонує: 173 банки, філійна мережа яких складається з 1395 діючих філій; 1438 небанківських фінансово-кредитних установ, у т. ч. 1028 кредитних спілок.

Розвиток туризму в Україні підтримується спеціальними програмами Міжнародного фонду «Відродження», фонду «Євразія», Європейської федерації зеленого туризму «Єврожітс» та іншими. Але цього недостатньо, щоб туризм в Україні відіграв роль каталізатора розвитку багатьох галузей економіки (сільське господарство, транспорт, зв'язок, торгівля, будівництво тощо), став провідним чинником стабільного і динамічного збільшення надходжень до бюджету.

4. Податкові інструменти – передбачають оптимізацію кількості податків

для підприємств рекреаційно-туристичного комплексу, надання податкових пільг під конкретні проекти, які спрямовані на розв'язання регіональних і соціальних проблем, інвестування у туристичну галузь (до них належать: податкове регулювання, оптимізація кількості і величини податків у рекреаційній діяльності; створення сприятливих умов для залучення інвестицій підприємствами рекреаційно-туристичного комплексу; бюджетне фінансування програм розвитку рекреації та туризму; надання податкових пільг для розв'язання проблем соціального туризму).

У теорії та практиці господарювання організація діяльності туристичних підприємств має велике соціально-економічне значення. Основними складниками їх організаційно-економічного механізму визначені: державно-адміністративні важелі, нормативно-правові складові, фінансово-кредитні складові, податкові інструменти. Для підвищення ефективності туристичної діяльності особливе значення має удосконалення фінансово кредитних та податкових інструментів з метою активізації підприємництва та збільшення капіталізації й конкурентоспроможності туристичних підприємств, у т. ч. на світових ринках туристичних послуг.

Література:

1. Про внесення змін до Закону України «Про туризм»: Закон України від 18.11.2003 № 1282-IV // Офіційний вісник України. – 26.12.2003. – № 50. – С. 34.
2. Ігнатенко М.М. Проблеми та перспективи розвитку сільського туризму в Україні / М.М. Ігнатенко // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. – Серія «Економічні науки». – Т. 12, № 1 (43). – Львів, 2010. – С. 252 – 255.
3. Концепція розвитку туризму і курортів в Україні [Електронний ресурс] : проект. – Режим доступу : <http://tourism.gov.ua/doc.aspx?id=411>.
4. Сарапіна О.А. Еколого-економічні напрями підвищення якості послуг в рекреаційній зоні/ О.А Сарапіна, Т.А. Пінчук// Таврійський науковий вісник: Збірник наукових праць. – Херсон: ХДАУ, 2007. – Вип. 49. – С.219-227.